

Jak współpracować z mniejszościami etnicznymi i narodowymi?

---

przewodnik dla bibliotekarzy

SPIS TREŚCI

Grupy, które tworzą wielokulturowy krajobraz społeczeństwa polskiego.

3

Integracja, asymilacja, separacja – możliwe kierunki funkcjonowania grup
większościowych i mniejszościowych.

7

Stereotypy na temat mniejszości narodowych i etnicznych.

8

Jak niwelować bariery w pierwszych kontaktach z migrantami i mniejszościami etnicznymi
i narodowymi? Budowanie długotrwałej relacji z grupami mniejszościowymi.

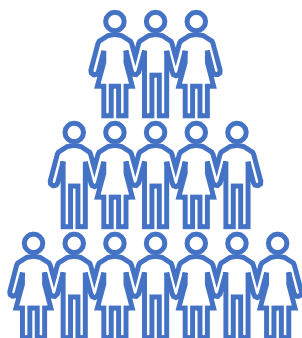
9

Co robić, aby skutecznie komunikować się z otoczeniem i promować organizowane przez
bibliotekę wydarzenia wielokulturowe?

11

Istota polityki równościowej w kreowaniu wielokulturowej oferty biblioteki.

16

Grupy, które tworzą wielokulturowy krajobraz społeczeństwa polskiego:

Cudzoziemiec według Ustawy z dn. 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach to każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego, ale przebywa w Polsce, która stała się dla tej osoby miejscem pobytu/zamieszkania. Do najliczniejszych grup cudzoziemskich w Polsce zalicza się osoby przybyłe z Ukrainy, Białorusi, Rosji (Czeczenii, Inguszetii), Armenii i Wietnamu. W wielu krajach używa się nazwy „migrant” jako bardziej neutralnej, niepodkreślającej obcości, pochodzenia z „cudzej ziemi”.

Migrant dobrowolny – osoba, która zmieniła miejsce zamieszkania czy pobytu ze względu na uwarunkowania gospodarcze kraju pochodzenia i przybycia (szczególnie rynek pracy), możliwości uzyskania lub poprawy wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, sytuację demograficzną czy rodzinną (łączenie rodzin lub związek dwukulturowy), a także styl i komfort życia.

Migrant przymusowy – wśród cudzoziemców/migrantów wyróżnia się także osoby zmuszone przez władze publiczne do zmiany kraju, w którym mieszkały i spędzały większość czasu. To osoby posiadające lub ubiegające się o różne formy ochrony prawnej: status uchodźcy, azyl, zgodę na pobyt tolerowany lub ochronę czasową.

Uchodźca według Konwencji Genewskiej z 1951 roku to osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem, z powodu swojej rasy, religii, narodowości, grupy społecznej, przekonań politycznych znajduje się poza granicami kraju, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony państwa, którego jest obywatelem. W Polsce od wielu lat najliczniejszą grupą uchodźczą są Rosjanie pochodzenia czeczeńskiego/Czeczeni (aktualnie obywatele Ukrainy). W ostatnich latach drugą dużą grupę stanowią Syryjczycy uciekający przed wojną i dramatycznie złymi warunkami życia w swoim kraju, szukający w Polsce schronienia.

Mniejszości etniczne i narodowe w Polsce definiuje Ustawa z dn. 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Precyzuje ona, że mniejszość etniczna lub narodowa to grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie kilka warunków, takich jak: mniejsza liczebność od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej, osobny język, kultura lub tradycja, świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej/narodowej oraz ukierunkowanie na jej wyrażanie i ochronę, a także zamieszkiwanie na terytorium Polski od co najmniej stu lat. Mniejszość narodowa utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie, natomiast w przypadku mniejszości etnicznej brak jest takiego utożsamiania się i nie ma kraju odniesienia (np. mniejszość niemiecka to mniejszość narodowa, bo istnieje państwo niemieckie, a Romowie to mniejszość etniczna, nie ma bowiem osobnego kraju zamieszkałego przez Romów). Istotne jest to, że przedstawiciele mniejszości etnicznych i narodowych posiadają obywatelstwo polskie, ale nie mają na terenie Polski wyodrębnionego terytorium pod względem politycznym ani administracyjnym. Do mniejszości etnicznych w Polsce zalicza się cztery grupy etniczne: karaimską, łemkowską, romską, tatarską. Do mniejszości narodowych w Polsce zalicza się natomiast dziewięć grup narodowych: białoruską, czeską, litewską, niemiecką, ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską i żydowską. Ślązacy i Kaszubi nie są uznanymi przez polskie prawo mniejszościami. Mają status grup etnograficznych/etnoregionalnych. Każda osoba należąca do mniejszości etnicznej czy narodowej ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do takiej mniejszości (nie wolno przymuszać do ujawniania informacji na temat przynależności do mniejszości lub wymagać udowodnienia jej).

Mniejszości narodowe w Polsce:

Białorusini – społeczność tradycyjnie zamieszkała na południowo-wschodnich terenach województwa podlaskiego, w tym głównie w powiecie hajnowskim, bielskim, siemiatyckim, białostockim i w Białymstoku. Język białoruski nauczany jest w kilkudziesięciu szkołach. Zdecydowana większość przedstawicieli tej mniejszości należy do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Czesi – społeczność rozproszona, mieszkający w województwie łódzkim, śląskim, dolnośląskim i mazowieckim. Mieszkający w Polsce Czesi tradycyjnie są ewangelikami.

Litwini – mniejszość narodowa tradycyjnie zamieszkała na północnych terenach województwa podlaskiego, największa społeczność znajduje się w powiecie sejneńskim. W kilkunastu placówkach istnieje możliwość nauki języka litewskiego jako ojczystego. Zdecydowana większość mniejszości litewskiej jest wyznania rzymskokatolickiego.

Niemcy – najliczniejsza mniejszość narodowa w Polsce, zamieszkująca głównie województwa: opolskie, śląskie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie, zachodniopomorskie i wielkopolskie.

Ormianie – społeczność rozproszona, największe ich skupiska znajdują się w Warszawie, Poznaniu i Krakowie. Ważnym centrum kulturalnym mniejszości ormiańskiej są Gliwice. W dwóch placówkach – w Warszawie i Krakowie nauczano języka ormiańskiego. Mieszkający w Polsce Ormianie są przeważnie katolikami obrządku ormiańskiego lub łacińskiego.

Rosjanie – społeczność rozproszona terytorialnie, największe skupiska znajdują się w województwie mazowieckim, podlaskim i dolnośląskim. W większości należą do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. W województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim mieszkają staroobrzędowcy (starowiercy).

Słowacy – zamieszkują tradycyjnie tereny Spisza i Orawy, a największe skupiska tej grupy to gminy Nowy Targ, Łąpsze Niżne i Jabłonka w powiecie nowotarskim oraz gmina Bukowina Tatrzańska w powiecie tatrzańskim. W kilku szkołach nauczany jest język słowacki. Mniejszość ta to głównie wierni Kościoła rzymskokatolickiego.

Ukraińcy – społeczność rozproszona, a jej największe skupiska znajdują się na terenie województw: warmińsko-mazurskiego, dolnośląskiego, zachodniopomorskiego oraz podkarpackiego i małopolskiego. Języka ukraińskiego uczą się dzieci w kilku szkołach oraz kilkudziesięciu Międzyszkolnych Zespołach Nauczania Języka Ukraińskiego. Ukraińcy to członkowie Kościoła Katolickiego Obrządku Bizantyńsko-Ukraińskiego oraz Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Żydzi – mieszkają w dużym rozproszeniu, głównie w większych miastach. Język hebrajski nauczany jest w dwóch szkołach w Warszawie i we Wrocławiu. Język jidysz nauczany jest na kursach organizowanych przez organizacje żydowskie.

Mniejszości etniczne w Polsce:

Karaimi – najmniejsza mniejszość etniczna w Polsce. Mieszkają głównie w Warszawie, Trójmieście i we Wrocławiu. Wyróżnia ich przede wszystkim religia karaimska, wywodząca się z judaizmu.

Łemkowie – dziś tylko niewielka część tej społeczności mieszka na terenach historycznej Łemkowszczyzny – w województwie małopolskim. Zamieszkują także województwa: dolnośląskie, lubuskie, podkarpackie i zachodniopomorskie. Część Łemków podkreśla swoją przynależność do narodu ukraińskiego. Łemkowie w zdecydowanej większości to członkowie Kościoła katolickiego obrządku bizantyńsko-ukraińskiego lub Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Romowie – zdecydowanie rozproszona społeczność. Należą oni w Polsce do czterech grup etnicznych: Polska Roma, Romowie Karpaccy (Bergitka Roma), Kełderasze i Lowarzy. W zdecydowanej większości są członkami Kościoła rzymskokatolickiego.

Tatarzy – zamieszkują głównie rdzenne kolonie tatarskie na Białostocczyźnie oraz miasta: Białystok, Sokółkę, Dąbrowę Białostocką oraz Gdańsk. Tatarzy w Polsce zatracili znajomość swojego ojczystego języka, natomiast pozostali wierni religii muzułmańskiej.

Integracja, asymilacja, separacja – możliwe kierunki funkcjonowania grup większościowych i mniejszościowych.

Integracja, czyli dążenie do połączenia ze sobą obu kultur. W praktyce to np. możliwość spędzania świąt zgodnie z obiema tradycjami, korzystania z mediów i literatury w obu językach, dostęp do wiedzy o sytuacji politycznej obu grup kulturowych. Pełne uczestnictwo w życiu społecznym, szczególnie na równych zasadach, jest często fikcją. Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja są fundamentem wykluczenia. Automatycznym mechanizmem działania grup większościowych jest zabezpieczenie swojej pozycji i przynależnych jej przywilejów, często też narzucenie grupie mniejszościowej swej woli, norm, przyzwyczajzeń.

Asymilacja polega na jak największym upodobnieniu się do członków kultury przyjmującej (większościowej), nawiązywaniu nowych znajomości jedynie w kręgu autochtonów, zmianie dotychczasowego stylu życia, przy jednoczesnej rezygnacji z kultywowania i uczestnictwa w kulturze własnej grupy pochodzenia. Może przejawiać się dużym osłabieniem, zerwaniem czy wręcz unikaniem kontaktów z rodakami/mniejszością, zmianą przyzwyczajzeń (kuchni, sposobów spędzania wolnego czasu, tradycji obchodzenia świąt) na preferowane przez otaczającą większość, a nawet ukrywaniem swojego pochodzenia, np. poprzez zmianę nazwiska. Grupa większościowa często zabiega o utrzymanie stanu segregacji lub izolacji, który pozwala utrzymać władzę i kontrolę nad grupami mniejszościowymi. Chęć separowania się w obawie o siebie i swoją kulturę może pojawić się też po stronie mniejszościowej.

Separacja jest strategią odwrotną do asymilacji. Imigrant/mniejszość stara się zachować własną tożsamość. W związku z tym może dążyć do podtrzymywania kontaktów lub szukania nowych znajomości w kręgu „swoich”, przy jednoczesnym ograniczeniu kontaktu z członkami kultury przyjmującej/większościowej do niezbędnego minimum czy wręcz unikaniu kontaktu z osobami spoza swojej grupy (odmowa nauki języka kraju przyjmującego, realizowanie codziennych potrzeb w gronie swojej mniejszości kulturowej, np. robienie zakupów tylko w sklepach prowadzonych przez mniejszości, szukanie zatrudnienia tylko w ich firmach).

Stereotypy na temat mniejszości narodowych i etnicznych.

Stereotyp jest to nadmierne uogólnienie, generalizacja, schemat poznawczy, który przyjęty może być przez jednostkę w wyniku własnych obserwacji, przejmowania poglądów innych osób, wzorców przekazywanych przez społeczeństwo, może być także wynikiem procesów emocjonalnych (na przykład przeniesienia agresji). Stereotypy mogą być negatywne, neutralne lub pozytywne, chociaż najczęściej spotyka się wyobrażenia negatywne. Stereotyp jest przekonaniem zbiorowym – jest to przekonanie żywione przez pewną grupę ludzi: mianem „stereotypu” nie można określić przekonania – spełniającego wszelkie pozostałe kryteria – żywionego wyłącznie przez jedną osobę. Jest wyrażany w zdaniu ogólnym (na przykład „[Wszyscy] Polacy są nieporządni”).

Nie będzie stereotypem przekonanie ogólne, lecz prawdziwe lub – ogólne, fałszywe, ale uzasadnione. Stereotyp to fałszywe i niedostatecznie uzasadnione a dotyczące pewnej grupy osób (nadgeneralizacja) przekonanie zbiorowe, zwykle niewrażliwe na argumentację.

Mówi się także o stereotypach etnicznych – najczęściej spotykany rodzaj stereotypów, odnoszących się swoją treścią do grup etnicznych (innych narodów lub mniejszości narodowych). Może być albo zbyt dużym uproszczeniem reprezentacji typowych cech członków grupy etnicznej lub fałszywym twierdzeniem powtarzanych wiele razy i przyjętym przez wielu ludzi za ogólną prawdę. Stereotypy etniczne mogą mieć oparcie w rzeczywistości w odniesieniu do masy statystycznej, ale zastosowane wobec jednostek są niedokładne, karykaturalne i obraźliwe. Mogą stanowić podstawę do dyskryminacji i rasizmu.

STRUKTURA STEREOTYPU

- ✓ **cechy definiujące** – czyli takie, które determinują przynależność do danej grupy na przykład aby zostać zaliczony do grupy Polacy należy być urodzonym w Polsce, mówić po polsku, mieć polski paszport;
- ✓ **cechy charakterystyczne** – nie definiują one kategorii, ale są ściśle z nią związane. Są to najważniejsze elementy stereotypowe. Przykładowymi cechami charakterystycznymi dla stereotypu Polaka będą „dużo pije”, „pieniacz”, „religijny”, „patriota”;
- ✓ **egzemplarze** – są to członkowie kategorii, z którymi osoba budująca stereotyp zetknęła się w swoim życiu. Mogą to być ludzie spotykani osobiście, ale także postacie telewizyjne, muzycy, postacie historyczne, bohaterowie literaccy.

Jak niwelować bariery w pierwszych kontaktach z migrantami i mniejszościami etnicznymi i narodowymi? Budowanie długotrwałej relacji z grupami mniejszościowymi.

1. DOSTOSOWUJ JĘZYK DO ROZMÓWCY

Bardzo częste błędy komunikacyjne wynikają z tego, że nadawca operuje językiem niedopasowanym do odbiorcy. Mowa tutaj zarówno o stosowaniu regionalizmów i kolokwializmów, jak i zbyt prostego lub zawilego języka. Staraj się zawsze mówić tak, aby być zrozumianym. W przeciwnym razie osiągnięcie porozumienia będzie niemożliwe. Szczególnie istotne jest to w pierwszych kontaktach z migrantami i mniejszościami etnicznymi narodowymi – im prostszy język, tym lepiej. W sytuacji kiedy Twój rozmówca posługuje się innym językiem niż Ty, możesz skorzystać z ogólnodostępnych i darmowych tłumaczy online, (np. [Tłumacz Google](#)).

2. BĄDŹ PRZYGOTOWANY DO ROZMOWY

Choć spontaniczność popłaca i powoduje, że prezentujemy się naturalnie, to warto być przygotowanym merytorycznie do rozmowy. Szczególnie jeśli chodzi o tą oficjalną, która wymagać będzie od Ciebie kontrargumentowania albo odpowiedzi na pytania. Bez odpowiedniego przygotowania możesz zyskać łatkę osoby niekompetentnej, a przede wszystkim mało profesjonalnej.

3. SŁUCHAJ UWAŻNIE SWOJEGO ROZMÓWCY

Lekceważenie rozmówcy to duży błąd, który może bardzo szybko zrujnować długo budowaną relację. Słuchaj, interpretuj, a także wyciągaj wnioski. Dzięki temu nie tylko okażesz swojemu rozmówcy szacunek, ale również będziesz mógł w odpowiedni sposób odnieść się do jego słów.

4. OPANUJ STRES I STRACH

Pewność siebie (choć nie nadmierna!) to podstawa kontaktu z innymi. Stresując się albo obawiając rozmowy, możesz okazać się nierównorzędnym partnerem, co więcej negatywnie nastawić się do rozmowy. A to bariera komunikacyjna, która uniemożliwi Ci nawiązanie choćby nici porozumienia.

5. NIE OCENIAJ

Każdy z nas ma skłonność do oceniania innych i dlatego im lepiej uświadomimy sobie problemy, które mogą się z tym wiązać, tym lepiej. Ocenianie uniemożliwi Ci wyciągnięcie prawidłowych wniosków, a także zaburzy postrzeganie rzeczywistości.

6. ZACHOWAJ KONCENTRACJĘ

Nie każda rozmowa będzie fascynująca, jak również nie każda zmieni Twoje życie. Mimo to nawet w momentach największego znużenia, bądź skoncentrowany. Wyrazisz tym szacunek do rozmówcy, a także nie stracisz wątku. Kto wie, czy z początkowo nużącej konwersacji, nie wyniknie coś, co rzeczywiście zmieni Twoje życie?

7. NIE KRYTYKUJ I NIE ROZKAZUJ

Fundamentem każdej rozmowy jest równorzędność nadawcy, a także odbiorcy. Mowa tu o wszelkich rozkazach, jak również zbędnych słowach krytyki. A tym bardziej o wyzwiskach, czyli czymś niedopuszczalnym i to niezależnie od statusu rozmówców oraz ich wieku czy przekonań.

8. NIE MORALIZUJ

Pouczanie innych w sytuacji, gdy nie zostałeś o to poproszony, to nie tylko błąd w komunikacji, ale również nietakt. Dlatego doradzaj tylko wtedy, gdy wiesz, że odbiorca oczekuje tego od Ciebie.

9. NIE MÓW ZA DUŻO I ZA SZYBKO

Natłok przekazywanych przez Ciebie informacji sprawi, że odbiorca nie zapamięta zbyt wiele, podobnie jak w przypadku pojawienia się nadmiernego pośpiechu. Staraj się więc, by Twój rozmówca miał szansę wychwycić wszystkie informacje i daj mu więcej czasu na interpretację.

10. PAMIĘTAJ O KOMUNIKACJI WERBALNEJ I NIEWERBALNEJ

Poznanie zasad, jakimi rządzi się zarówno komunikacja werbalna, jak i niewerbalna to absolutna podstawa. Warto wiedzieć co i jak mówić i jakich gestów używać, a także poznać znaczenie mimiki w budowaniu relacji. Dzięki temu nie tylko pokonasz wszelkie bariery komunikacyjne. Będzie Ci dużo łatwiej przychodzić dogadywanie się z innymi.

Co robić, aby skutecznie komunikować się z otoczeniem i promować organizowane przez bibliotekę wydarzenia wielokulturowe?

1. Nawiąż kontakt z lokalnym liderem określonej społeczności.

Kluczowe dla powodzenia naszego działania będzie nawiązanie kontaktu z odpowiednią osobą – liderem czy liderką danej społeczności. Zasypanie naszej miejscowości plakatami lub nawet najatrakcyjniejsze banery na stronie internetowej przyniosą znacznie słabszy efekt. Bezpośrednia rozmowa, przedstawienie naszych planów, tego, co chcemy osiągnąć, jak dokładnie będzie przebiegało dane wydarzenie, uwzględnienie specyficznych potrzeb i przekonanie osób ważnych w danej społeczności znacznie zwiększy szanse na sukces.

Większość Polaków darzy biblioteki dużym społecznym zaufaniem, pamiętaj jednak, że nie musi tak być w przypadku cudzoziemców czy innych grup kulturowych. Uchodźcy musieli uciekać ze swojego kraju właśnie dlatego, że ich państwo i jego instytucje nie zapewniały bezpieczeństwa. Romowie i inne mniejszościowe grupy mają kolektywne doświadczenie opresji ze strony instytucji. Biblioteka, szkoła, jak każdy inny urząd, może kojarzyć się im z przymusem, wrogością, asymilacją. Aby budować prestiż i zaufanie do biblioteki, ważne będą bezpośrednie relacje i dobry kontakt.

2. Zwróć uwagę na język komunikacji.

To, w jakim języku przygotowujemy nasz materiał, zależeć będzie od etnicznej specyfiki naszego regionu oraz celu, jaki sobie stawiamy. Jeżeli chcemy przyciągnąć do biblioteki nowych użytkowników, którzy do tej pory nie odwiedzali biblioteki, np. Romów, uchodźców, emigrantów mieszkających w naszym mieście, to najbardziej odpowiedni będzie materiał przygotowany w języku danej grupy kulturowej. Nikt nie oczekuje, że bibliotekarze będą władać biegle kilkoma językami. W takich sytuacjach niezbędne jest wsparcie i pomoc reprezentantów danej grupy lub wolontariuszy. Jeżeli prowadzimy promocję bądź rekrutację skierowaną do danej grupy, wówczas ulotki, plakaty czy informacja na stronie internetowej biblioteki powinny być przygotowane w języku danej grupy lub w wersji dwujęzycznej. Dzięki temu nasi odbiorcy będą oswajać się z językiem polskim, a nawet się go uczyć.

3. Unikaj infantylizacji i stereotypizacji przekazu.

Najczęściej popełnianym błędem jest ilustrowanie treści infantyliżującymi i stereotypizującymi obrazami. Wietnamczycy przedstawiani są w tradycyjnych stożkowych kapeluszach podczas pracy na polu ryżowym, a mieszkańcy Afryki są pólnadzy i mają spódnice z trawy. Generalnie dominują uproszczone i wyrwane z kontekstu stroje ludowe, rzadko współcześnie noszone na co dzień, bez odwołania do dokładnej etnicznej, narodowej czy religijnej przynależności. Najczęściej nie są to zdjęcia osób, ale rysunki stylem odwołujące się do stylistyki przedszkolnej (a zatem infantyliżujące). Te powielające stereotypy wyobrażenia nie mają nic wspólnego z XXI wiekiem, z prawdziwym zróżnicowaniem kulturowym poszczególnych kontynentów, krajów, religii. Odwołują się do historycznych czy wręcz kolonialnych wyobrażeń i są dalekie od ujęcia wielokulturowości w sposób, w jaki o niej tu piszemy.

ZAPAMIĘTAJ:

- ✓ **Współpraca z osobami czy organizacjami mniejszościowymi umożliwi i ułatwi nam dobre przygotowanie materiałów, które trafią rzeczywiście tam, gdzie chcemy. W ten sposób sami uczymy się i faktycznie korzystamy z wielokulturowości.**
- ✓ **Włączając przedstawicieli mniejszości w prace nad komunikacją z daną grupą pracujemy z mniejszością, a nie na rzecz danej grupy. Pozwoli nam to lepiej odpowiadać na potrzeby tej grupy użytkowników i przygotować lepsze materiały.**
- ✓ **Współpraca z osobami czy organizacjami mniejszościowymi umożliwi i ułatwi nam dobre zaplanowanie przestrzeni podczas organizowania wydarzeń wielokulturowych. Być może grupa, z którą pracujesz, ma specjalne wymagania, o które warto zapytać przed wydarzeniem.**
- ✓ **Przestrzeń, która podkreśla różnorodność, w której każdy odnajdzie swój kawałek bądź też nie poczuje się zdominowany przez jedną opcję, wzmacniać będzie te grupy kulturowe, które nie czują się jak u siebie lub których obecność bywa kwestionowana.**

ZANIM ZAPLANUJESZ W TWOJEJ BIBLIOTECE OFERTĘ DLA MNIJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH, ZADBAJ O:

Przegląd dotychczasowej oferty pod kątem wielokulturowości. Należy przyjrzeć się dotychczasowej działalności i sprawdzić, czy oferta biblioteki trafia również do przedstawicieli mniejszości kulturowych, czy uczestniczą oni w waszych działaniach. Mówiąc inaczej, sprawdzamy, w jakim stopniu dotychczasowa oferta jest włączająca wobec użytkowników pochodzących z innych grup niż etniczni Polacy.

Analizę otoczenia pod kątem potrzeb stworzenia oferty skierowanej do mniejszości – sprawdzenie, czy przedstawiciele mniejszości nie potrzebują w jakimś obszarze działań skierowanych do nich w sposób szczególny. Czy biblioteka nie powinna wprowadzić do swojej oferty działań specjalnych? Czy w twoim otoczeniu są studenci, imigranci, uchodźcy, którzy potrzebują pomocy przy uczeniu się języka polskiego? Czy asystentka romska nie potrzebuje pomocy wolontariuszy przy odrabianiu lekcji z dziećmi romskimi? Czy są jakieś kompetencje społeczne, które są deficytowe w danej grupie, a w których podnoszeniu biblioteka mogłaby wspierać daną grupę?

Analizę obecności grupy mniejszościowej i znajomości grupy mniejszościowej przez grupę większościową oraz analiza relacji między grupami – dzięki temu będziecie mogli zaplanować działania wzmacniające obecność i widzialność danej grupy mniejszościowej oraz pogłębiające wiedzę o jej kulturze i dorobku. Szukasz odpowiedzi na pytania: Czy dzięki aktywności biblioteki widoczna jest wielokulturowość lokalnej społeczności? Czy grupa większościowa zna grupę mniejszościową?

OFERTA WIELOKULTUROWA - WIEDZA I INFORMACJA

- ✓ Ważne, aby przedstawiciele różnych mniejszości mogli odnaleźć w swojej bibliotece zbiory reprezentujące ich kulturę i język oraz by mieli dostęp do informacji w preferowanym przez siebie języku.
- ✓ Ważne, aby przedstawiciele mniejszości – zwłaszcza niemówiący po polsku – dzięki wsparciu bibliotekarza mogli dotrzeć do potrzebnych informacji. Wzmacniające działanie wielokulturowe może polegać na stworzeniu specjalnej zakładki na stronie internetowej.
- ✓ Ważne, aby podejmować działania o charakterze uwidaczniającym. Przykładem działania uwidaczniającego (podkreślającego obecność) może być powiększanie zbiorów dotyczących wielokulturowej historii regionu, ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości niegdyś go zamieszkujących. Może to być specjalna tematyczna półka czy okolicznościowa wystawa publikacji.

OFERTA WIELOKULTUROWA – KULTURA

- ✓ Przykładowe formy: organizowanie wystaw, na które zaproszeni zostaną lokalni artyści, zarówno polscy i łemkowscy, czy też organizacja konkursu artystycznego dla młodzieży, którego tematem będzie wielokulturowość mojej rodziny.
- ✓ Wśród działań wzmacniających daną grupę kulturową warto wymienić aktywności wspierające zachowanie tożsamości kulturowej, języka, obyczajów. Do organizowanych wydarzeń tego typu należy na przykład Olimpiada Gwary Śląskiej służąca kultywowaniu i przekazywaniu między pokoleniami zwyczajów językowych Ślązaków. Konkurs plastyczny „Miasto, skąd pochodzą moi przodkowie” mógłby być dedykowany Wietnamczykom, żyjącym w Polsce od dwóch lub trzech pokoleń, którzy powoli tracą więzi z krajem pochodzenia.
- ✓ Działania uwidaczniające daną kulturę i jej dorobek są już stosunkowo często prowadzone przez biblioteki, najczęściej w odniesieniu do mniejszości kulturowych zamieszkujących dany region. Wystawę obrzędów czy obyczajów łemkowskich, kurpiowskich, ukraińskich można znaleźć wśród bibliotecznych aktywności.

OFERTA WIELOKULTUROWA – EDUKACJA

- ✓ Wiele prowadzonych przez biblioteki działań edukacyjnych może być skierowanych także do przedstawicieli mniejszości (np. kursy komputerowe, nauka języka angielskiego), wówczas należy zadbać o odpowiedni, włączający sposób prowadzenia zajęć, np. poprzez odwoływanie się do specyficznych doświadczeń grupy kulturowej podczas nauki języka lub rozmowy o wielokulturowości regionu i jej znaczeniu dla uczestników zajęć.
- ✓ Działanie wzmacniające w obszarze edukacji może polegać na przykład na zaproszeniu reprezentanta lub reprezentantki mniejszości w roli gościa czy eksperta w określonej dziedzinie. Często uchodźcy przebywający w Polsce wykonywali w swoich krajach specjalistyczne zawody, zajmowali wykwalifikowane stanowiska.
- ✓ Ważne jest, aby przedstawiciele grup większościowych mogli dowiadywać się o innych grupach kulturowych i poznawać perspektywę grup mniejszościowych. Działania te mogą polegać na uczeniu się o kulturze i zwyczajach, o historii regionu i dorobku poszczególnych kultur czy też na poznawaniu problemów współczesnych migrantów.

OFERTA WIELOKULTUROWA – INTEGRACJA SPOŁECZNOŚCI

- ✓ Planujemy działania w taki sposób, aby była zarówno przestrzeń do podkreślania odrębności, jak i wspólnego działania. Możemy się wywodzić z różnych kultur i praktykować różne religie (bądź nie praktykować wcale), jednak to, co nas łączy, to np. park, w którym wszyscy codziennie bywamy i spędzamy czas w weekendy.
- ✓ Na przykład zorganizowanie zajęć z wartości, obyczajów i kultury polskiej. Jako grupa etniczna mamy swoje preferencje, przyzwyczajenia, oczywistości i szereg kodów kulturowych (w tym niewerbalnych), znajomość których ułatwia funkcjonowanie. Możemy więc pokazywać, co to znaczy być Polakiem w sensie kulturowym.
- ✓ Konieczne jest zaplanowanie działań, wspólnej pracy i rozmowy również na trudne tematy. Warto pomyśleć o organizowaniu wydarzeń sprzyjających przełamywaniu stereotypów.

Istota polityki równościowej w kreowaniu wielokulturowej oferty biblioteki.

- ✓ Zachowanie bezstronności i neutralności wobec partnerów reprezentujących całe środowisko lokalne – tak, by każdy miał możliwość nie tylko wzięcia udziału w partnerstwie, ale też przedstawienia swojej perspektywy. To wzmocni reprezentatywność, legitymizację i wiarygodność działań biblioteki jako instytucji otwartej dla i na wszystkich mieszkańców. Oprzyj się pokusie oceniania, kto ma rację (każdy ma swoją), szukaj rozwiązań, które pozwolą na dalszą współpracę, nie rozstrzygaj sporów.
- ✓ Przeciwdziałanie skutkom asymetrycznej relacji mniejszość – większość – czyli takim zjawiskom jak: tokenizm, deprecjonowanie ekspertów, zaniżanie oczekiwań, podwójne standardy i stygmatyzacja. Tylko poważne podejście do partnerów z innych grup kulturowych jako ludzi z cenną i unikalną wiedzą i rozumieniem wielokulturowości oraz podmiotowe ich traktowanie pozwoli rozwijać współpracę wzmacniającą potencjał innych grup kulturowych.
- ✓ Zrozumienie zasad kulturowych drugiej strony – wczuwanie się w sytuację partnera i podejście do kontaktu i współpracy z uwzględnieniem tych zasad ułatwi ci nie tylko nawiązanie kontaktu i utrzymanie współpracy, ale też ustrzeże cię przed różnymi frustracjami i rozczarowaniami płynącymi często z etnocentrycznej interpretacji sytuacji. Z drugiej strony pozwól sobie na błędy i ucz się tej współpracy poprzez doświadczenie – to może być zabawna przygoda, niepozbawiona wpadek!

